

Adatok a szarvasi Arborétum madárvilágáról (1956 – 1991)

† RÉTHY ZSIGMOND

ABSTRACT: (Data to the avifauna of the Szarvasi Arborétum.) Author lets known the avifaunistical data of the 82 hectare botanical garden situated in South-East Hungary and having of international importance. They are from the period between 1956 and 1991. The comparison of the faunae living at human-made landscapes, the nesting and ringing data in different years, moreover the classification and putting in fauna-types of the species occurring here are also dealt with.

Bevezetés

A Szarvasi Arborétum a Körösök völgyében, a város melletti Holt-Körös partján, közeli gyümölcsösök, ligetek, parkok, díszkertek, halastavak, öntözött rétek és ősi-, valamint ásott Körös medrek hálózatának közepén helyezkedik el. Területe 82 ha. Jelen állapotában öt fás gyűjteményt tartalmaz. Ezek: az eredeti Pepi-kert; a Mitrowssky-kert; a Konyhakerti-rész; a parkerdő; és a faiskola (törzsültetvény).

A Körös-szabályozás ezen a vidéken 1898-ban fejeződött be, ezidőtől e terület is megsza- badult az árvízről. Gróf Bolza Pál már 1890-ben is alakította, fejlesztette a parkot – amit a „ligetet és fás legelőt” ráhagyó nagybátyjáról „Pepi-kert”-nek nevezett el, de nagyobb ará- nyú telepítéseket 1920-tól végzett.

A kertet a gróf felajánlására 1943-ban – az országban a legelső közt – nyilvánították ter- mészetvédelmi területté.

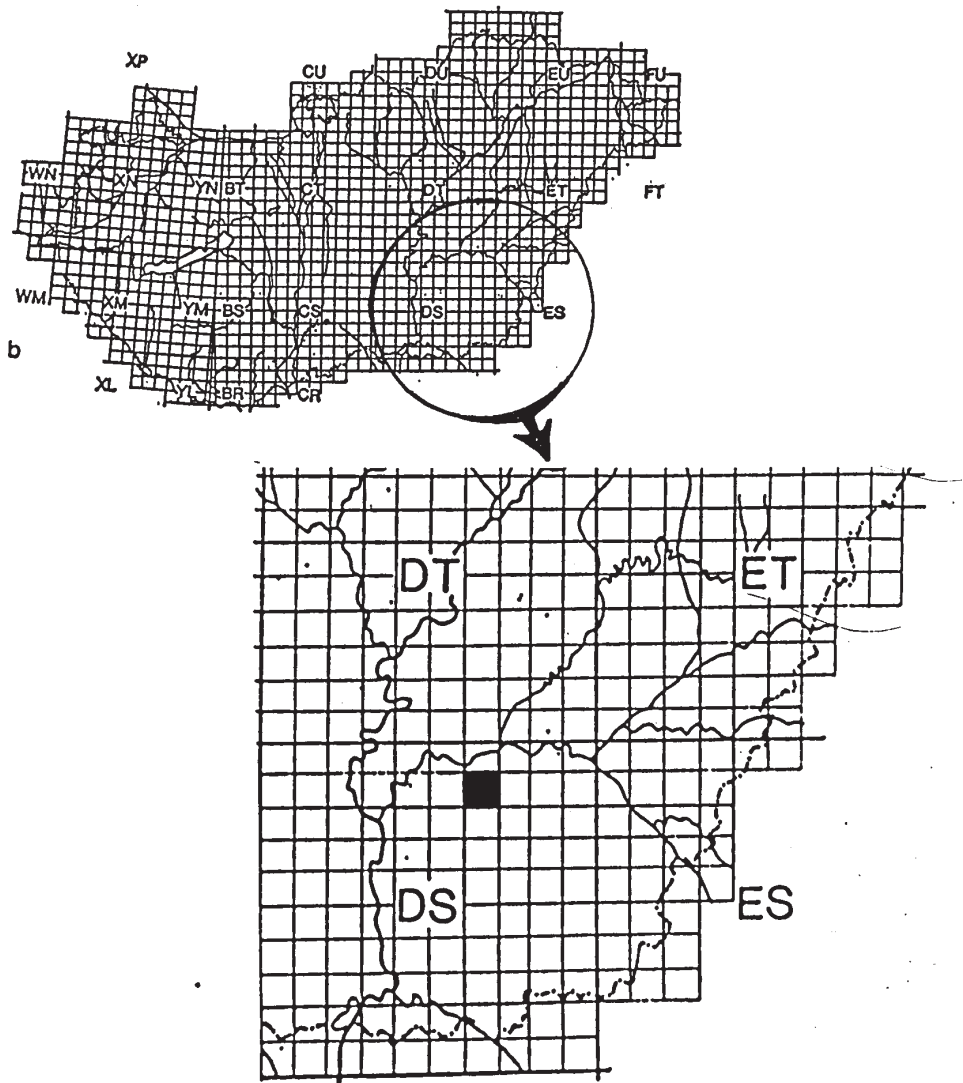
Jelenleg mintegy 1600 fa- és cserjefaj (ill. -fajta és változat), 250 lágyszárú faj, 211 féle kalapos gomba és 52 egyéb dísznövény tömege képezi a kert növényvilágát.

A rendkívül változatos biotóp, lombhullatók és fenyőfélék alkotta kisebb-nagyobb liget- foltokból, rétekből és Holt-Körös parti vizes szegélyzónából áll. A növények adta fészkelé- si, védelmi és táplálkozási lehetőségek igen előnyösek a park élővilágára. Kiemelhetjük az alacsonyabbrendű fajokat és a madarakat. Ez utóbbiak faunisztikai viszonyait tekinti át ez a dolgozat. A rövid kutatástörténeti áttekintés jelzi, hogy a faunisztikai, cönológiai és ökoló- giai munka még folyamatban van.

Rövid történeti áttekintés a madártani kutatásról

A szarvasi Arborétum madártani vizsgálatának történeti áttekintésekor elsőként MOL- NÁR Bélát (1888-1944) kell említenünk attól függetlenül, hogy Ő csak az arborétumnak a Holt-Körös vízparti szegélyzónáját vizsgálta; különös tekintettel a nádírigó és a kakukk kap- csolatának az addigi tudomány számára ismeretlen fészekparazitizmusára.

MOLNÁR volt aki a világon (talán?) először bizonyította a kakukk fészekparazitizmu- sát, melyet filmfelvételekkel is alátámasztott a velencei /Itália/ 1942. évi X. nemzetközi filmversenyen, ahol „A kis kakukk” című filmjével első díjat nyert. A 16 mm-es dokumen-

1. ábra. Szarvas város és az Arborétum elhelyezkedése

tum-filmfelvételek 1940 koranyarán készültek Szarvason a Holt-Körös keskeny-szegélynás szakaszain.

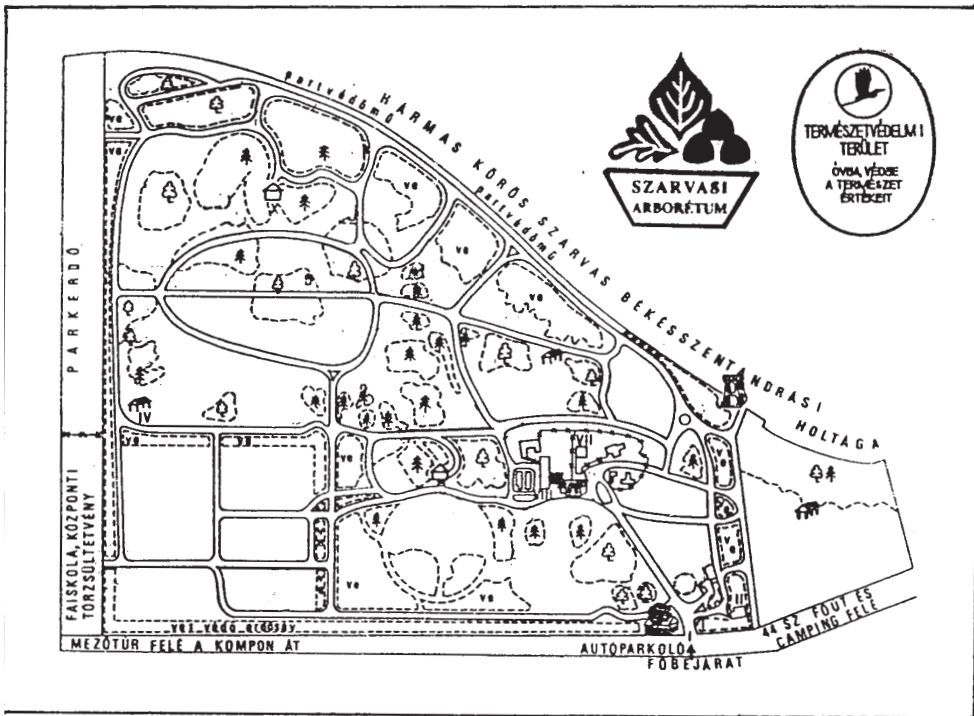
MOLNÁR Béla 1935-1944 köz végezte madártani megfigyeléseit ezen a szarvasi Holt-Körös-menti arborétumi területein is. A Szarvason (MOLNÁR egykori házvezetőjénél) egy példányban meglévő 16 mm-es filmet 1963-ban még vetítettem a szarvasi Tessedik Sámuel Mezőgazdasági Technikumban, de a későbbi kereséseim sikertelenül jártak!... A film az 1960-as évek végén vagy az 1970-es évek elején eltűnt, elveszett, talán megsemmisült.

VERTSE Albert 1956 tavaszától 1965 kora nyaráig madarászott rendszeresen az arboré-

tumban, legtöbbször feleségével FEKETE Annával, és FEKETE István természetíró sógorával. Ők ilyenkor nem csak madarásztak, hanem az „egyéb” természeti megfigyelések mellett horgásztak és vadásztak is a környéken; és írtak... Rendkívül tartalmas és kellemes beszélgetésekre, madarászásokra emlékszem vissza az 1960-1965 közti évek délutánjaiból és halkszavú estéiből.

VERTSE jelentős odútelepítési kísérleteket végzett itt (is) abban az évtizedben; amikor ráadásul sokkal kevesebben látogatták a kertet (pl.: 1956-ban: 8576-an... a '90-es években évente közel százezer ember!), így a madárvilág a központi területeken is gazdagabb volt, főleg egyedszámra...

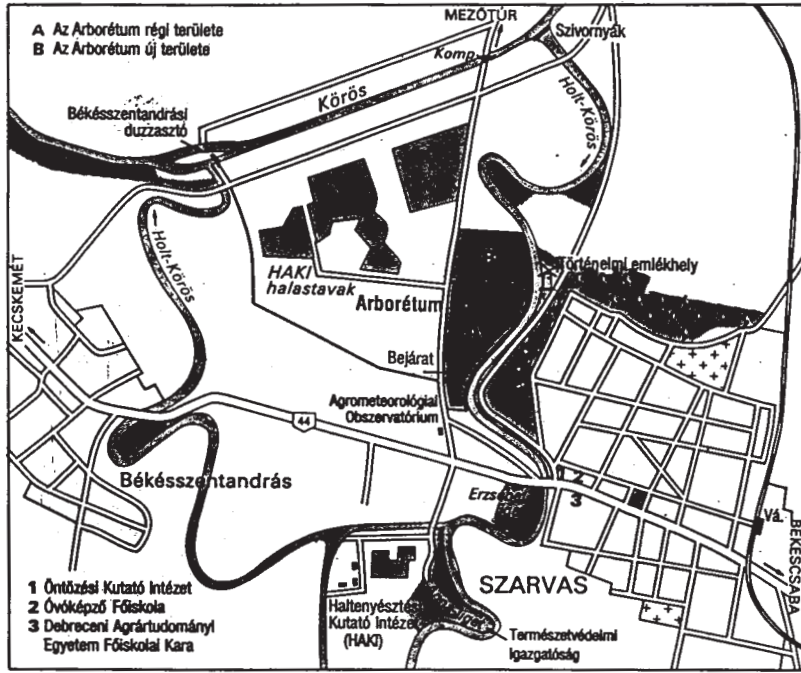
A hazai madarászok közül az 1980-as évek elején BANKOVICS Attila alkalmilag, majd a '80-as évek második felében a MME Békés megyei Csoportjának fiatal tagjai, főleg BOLDOG Gusztáv és TÓTH TAMÁS is látogatták a kertet, madárgyűrzést végeztek. RÉTHY Zsigmond 1960 ősztől – váltakozó gyakorisággal folyamatosan madarászott a területen. 1973-1988 közt múzeumi anyagi támogatással (utazási költségek), majd 1989-től az Arborétum OTKA kutatási pályázati lehetőségei alapján. A munka folytatása objektív eredményt adhat egy összefoglaló dolgozat elkészítésekor (nagy időszakú áttekintés, összehasonlító

2. ábra. A Szarvasi Arborétum alaprajza

vizsgálatok, gyűrzési eredmények feldolgozása, antropogén tényezők értékelése hosszútávon, természetvédelmi jellegű intézkedések lehetőségei stb.).

Ez a kutatási részjelentés ennek a harmincegy éves periódusnak a feltárását adja a teljesség igénye nélkül – előtanulmányként.

© Cartographia Kft. Budapest, 1994. 638766

3. ábra. Az Arborétum elhelyezkedése a kertek, ligetek, halastavak és a Körös-medrek hálózatában

1. táblázat

Emberalkotta táj (arborétumok) madárfaunájának összehasonlítása
1956 – 1987 időközéből (RÉTHY ZS.)

Szarvasi Arborétum 1956–1965 VERTSE A.				Szabadkígyósi kastélypark 1961–1976 RÉTHY ZS.				Kőrises Arborétum 1986–1987 JUHÁSZ L. – TÓTH L.			
ha	antropo- lógiai hatás	fészkelő fajok	összes előfor- duló faj	ha	antropo- lógiai hatás	fészkelő fajok	összes előfor- duló faj	ha	antropo- lógiai hatás	fészkelő fajok	összes előfor- duló faj
42,1*	K	35	69	22,4	N	24	49	38	K	31	63

antropológiai hatás: K = kicsi; N = nagy

* az arborétum területe ezt követően bővült több szakaszban, összesen 82 ha-ra

2. táblázat

A park avifaunájának áttekintése táblázatban, VERTSE A. 1956–1965. évi
megfigyelései alapján (RÉTHY ZS.)

Faj	A parkban fészkel						A parkban <i>nem</i> fészkel					
	és táplálkozik		és parkon kívül is táplálkozik		de főleg a parkon kívül táplálkozik		de rendszeresen vagy alkalmilag megszáll és táplálkozik			de rendszeresen vagy alkalmilag megszáll, de nem táplálkozik		
	Á	V	Á	V	Á	V	Á	V	téli vendég	Á	V	téli vendég
nagyfakopáncs	x											
széncinke	x											
kékcinke	x											
feketerigó	x											
kakukk		x										
sárgarigó		x										
kerti rozsdafarkú		x										
fülemüle		x										
vörösbegy		x										
geze		x										
barátposzáta		x										
kertiposzáta		x										
szürke légykapó		x										
tövisszúró gébics		x										
csicsörke		x										
erdei pinty		x										
fácán				x								
balkáni gerle				x								
macskabagoly				x								
erdei fülesbagoly				x								
zöldküllő				x								
csóka				x								

Faj	A parkban fészkel						A parkban <i>nem</i> fészkel					
	és táplálkozik		és parkon kívül is táplálkozik		de főleg a parkon kívül táplálkozik		de rendszeresen vagy alkalmilag megszáll és táplálkozik			de rendszeresen vagy alkalmilag megszáll, de nem táplálkozik		
	Á	V	Á	V	Á	V	Á	V	téli vendég	Á	V	téli vendég
házi veréb			x									
mezei veréb			x									
zöldike			x									
tengelye			x									
vörösvércse				x								
gerle				x								
búbosbanka				x								
füsti fecske				x								
mezei poszáta				x								
seregély				x								
tőkés réce					x							
örvösgalamb						x						
fehérgólya						x						
kuvik							x					
dolmányos varjú							x					
vetési varjú							x					
szarka							x					
búbospacsirta							x					
erdei szalonka								x				
énekes rigó								x				
szőlőrigó								x				
házi rozsdafarkú								x				
kisposzáta								x				
csilp-csalp füzike								x				
sisegő füzike								x				
meggyvágó								x				
barázdabillegető								x				
héja									x			
karvaly									x			
szajkó									x			
fenyvescinke									x			
ökörzem									x			
léprigó									x			
fenyőrigó									x			
királyka									x			
süvöltő									x			
kenderike									x			
fenyőpinty									x			
citromsármány									x			
jégmadár										x		
szürkegém											x	
pocgém												x
bakcsó												x
feketególya												x
egerészölyv												x
gatyásölyv												x
kékes rétihéja												x

Fészkelő (x) és valószínűleg fészkelő (?) madárfajok a szarvasi Arborétumban
1956–1991 időközében

Faj	1956–1965 VERTSE A.	1960–1991 RÉTHY ZS.	1985–1987 MME. 2HCS.*
üstökösgém			x
kis kócsag		x	x
bakcsó		x	x
pocgém		x	
fehér gólya	x	x	
tőkés réce	x	x	?
héja		?	?
karvaly		x	?
egerészölyv		x	x
kabasólyom		?	
kék vércse		?	
vörös vércse	x	x	
fürj		x	
fácán	x	x	x
vízityúk		x	
erdei szalonka		?	
örvös galamb	x	x	x
vadgerle	x	x	x
balkáni gerle	x	x	x
kakukk	x	x	x
kuvik		x	?
macskabagoly	x	x	x
erdei fülesbagoly	x	x	x
lappantyú		x	?
jégmadár		x	
szalakóta		x	
búbosbanka	x	x	?
zöld küllő	x	x	x
fekete harkály		x	
nagy fakopáncs	x	x	x
balkáni fakopáncs		?	
búbospacsirta		x	?
mezei pacsirta		x	?
füstifecske	x	x	x
molnárfecske		x	
sárgarigó	x	x	x
dolmányos varjú		x	x
vetési varjú		x	
csóka	x	x	x
szarka		x	x
szajkó		x	x
széncinege	x	x	x
kék cinege	x	x	x
őszapó		x	x
függőcinege		x	
rövidkarmú fakusz		x	x

* a MME Békés megyei Helyi Csoport tábori felmérései a BOLDOG G. összesítésében.

Faj	1956–1965 VERTSE A.	1960–1991 RÉTHY ZS.	1985–1987 MME. 2HCS.
ökörsem		x	
énekes rigó		x	x
fekete rigó	x	x	x
cigány-csaláncsúcs		x	
kerti rozsdafarkú	x	x	?
fülemüle	x	x	x
nagy fülemüle		?	
vörösbegy	x	x	x
nádirigó		x	
cserregő nádiposzáta		?	
kerti geze	x		
barátkaposzáta	x	x	x
kerti poszáta	x	?	?
mezei poszáta	x		
kis poszáta		x	x
csilpcsalp-füzike		x	x
szürke légykapó	x	x	x
kormos légykapó			?
erdei pityer			x
barázdabillegető		x	?
sárga billegető		?	
tövisszúró gébics	x	x	x
seregély	x	x	x
házi veréb	x	x	x
mezei veréb	x	x	x
meggyvágó		?	
zöldike	x	x	x
tengelic	x	x	x
csíz			?
csicsörke	x	?	x
erdei pinty	x	x	x
citromsármány		x	x
sordély		x	
A fentebb közölt adatok összegzése:			
fészkelő faj:	35	61	41
valószínű fészkelő:	-	13	14

**Gyűrzési összesítés a szarvasi Arborétumból
1985 május – 1987 április közti időből
(MME 2. sz. H. Cs., Boldog G.)**

bakcsó	1	példány
macskabagoly	1	– “ –
szajkó	2	– “ –
széncinege	23	– “ –
kékcinege	7	– “ –
őszapó	2	– “ –
rövidkarmú fakusz	2	– “ –
énekes rigó	12	– “ –
fekete rigó	27	– “ –
házi rozsdafarkú	1	– “ –
fülemüle	3	– “ –
vörösbecg	67	– “ –
cserregő nádiposzáta	1	– “ –
barátka (poszáta)	81	– “ –
kerti poszáta	2	– “ –
kisposzáta	15	– “ –
fitisz füzike	3	– “ –
csilp-csalp füzike	20	– “ –
sisegő füzike	2	– “ –
sárgafejű királyka	2	– “ –
szürke légykapó	6	– “ –
kormos légykapó	2	– “ –
örvös légykapó	1	– “ –
szürkebecg	8	– “ –
erdei pityer	1	– “ –
seregély	1	– “ –
zöldike	6	– “ –
csíz	1	– “ –
erdei pinty	5	– “ –

Összesen: 29 faj 315 példánya.

(Egyéb részletezése külön feldolgozásban, később. R. Zs.)

Az előforduló fajok minősítése

Rövidítések, jelmagyarázat

Az előfordulás értéke szerint:

A = gyakori, rendszeres fészkelő

B = közepes számú, rendszeres fészkelő

C = kis számú, rendszeres fészkelő

D = átvonuló, kóborló vagy téli vendég (értelem szerint)

E = fészkelési időben megfigyelt faj, amelynek költése nem bizonyított
F = ritkán megfigyelt faj
G = kis számú, alkalmi fészkelő

A biotóphoz való hűség szerint:

- 1 = vízparton
- 2 = nádas- (gyékényes) foltokban
- 3 = nedves réten
- 4 = száraz réten
- 5 = fás vegetációban
- 6 = emberi települések (épületek) környékén

A fészkelés helye szerint:

- a = koronaszintben
- b = fatörzsszintben
- c = cserjeszintben
- d = gyepszintben
- e = odúban, üregben
- f = emberi építmények adta helyen

Táplálkozás szerint:

- + = növényevő
- = húsevő
- x = vegyesevő

A faunatípusok rövidítéseinek jegyzéke:

Arkt. = arktikus; Eu. = európai; Eu-turk. = euro-turkesztáni; Hol. = holarktikus; Ind-afr. = indo-afrikai; K = kínai; Kozm. = kozmopolita; Med. = mediterrán; Óvil. = óvilági; Pal. = palearktikus; Pal-xerom. = paleo-xeromontán; Szib. = szibériai; Szib-kanad. = sziberio-kanadai; Turk-med. = turko-mediterrán; Aeth. = etiópiai.

Faunajegyzék

(1960 – 1991., Réthy Zs.) Szöveges, adatolt elemzés fajonként a majdani összefoglaló (resumé) dolgozatban lesz benne.

1. Szürke gém – *Ardea cinerea*: Pal. D 5 □
2. Üstökösgém – *Ardeola ralloides*: G 5 a □
3. Kis kócsag – *Egretta garzotta*: Óvil. G 5 a □
4. Bakcsó – *Nycticorax nycticorax*: Kozm. G 5 a □
5. Pocgém – *Ixobrychus minutus*: Óvil. C 2 d □
6. Fehér gólya – *Ciconia ciconia*: Pal. G 6 f □
7. Tőkés réce – *Anas platyrhynchos*: Hol. C 2 5 d e x
8. Héja – *Accipiter gentilis*: Hol. E F 5 a c □
9. Karvaly – *Accipiter nisus*: Pal. C 5 a □
10. Egerészölyv – *Buteo buteo*: Hol. C 5 a □
11. Gatyásölyv – *Buteo lagopus*: Arkt. D 3 4 5 □

12. Kabasólyom – *Falco subbuteo*: Pal. E F 5 □
13. Kék vércse – *Falco vespertinus*: Pal. E F 5 □
14. Vörös vércse – *Falco tinnunculus*: Óvil. C 5 a □
15. Fűrj – *Coturnix coturnix*: Óvil. C F 4 d x
16. Fácán – *Phasianus colchicus*: Kozm. B 4 5 d x
17. Daru – *Grus grus*: Pal. D x
18. Vízityúk – *Gallinula chloropus*: Kozm. C 2 d x
19. Bibic – *Vanellus vanellus*: Pal. D □
20. Erdei szalonka – *Scolopax rusticola*: Pal. E 5 d □
21. Dankasirály – *Larus ridibundus*: Pal. D x
22. Örvös galamb – *Columba palumbus*: Eu-turk. B 5 a +
23. Vadgerle – *Streptopelia turtur*: Eu-turk. A 5 a c +
24. Balkáni gerle – *Streptopelia decaocto*: Ind-afr. B 5 6 a c f +
25. Kakukk – *Cuculus canorus*: Pal. B 2 5 c □
26. Kuvik – *Athene noctua*: Turk-med. C 6 e f □
27. Macskabagoly – *Strix aluco*: Pal. C 5 a e □
28. Erdei fülesbagoly – *Asio otus*: Hol. B 5 a D □
29. Lappantyú – *Caprimulgus europaeus*: Pal. C 5 d □
30. Jégmadár – *Alcedo atthis*: Óvil. G 1 e □
31. Gyurgyalag – *Merops apiaster*: Turk-med. D F □
32. Szalakóta – *Coracias garrulus*: Eu-turk. G F 5 e □
33. Búbosbanka – *Upupa epops*: Óvil. C 5 e f □
34. Zöld küllő – *Picus viridis*: Eu. B 5 e □
35. Fekete harkály – *Dryocopus martius*: Pal. C 5 e □
36. Nagy fakopáncs – *Dendrocopos maior*: Pal. B 5 e □
37. Balkáni fakopáncs – *Dendrocopos syriacus*: Med. E 5 e □
38. Búbospacsirta – *Galerida cristata*: Pal. C 4 d □
39. Mezei pacsirta – *Alauda arvensis*: Pal. C 4 d □
40. Füstifecske – *Hirundo rustica*: Hol. C 6 f □
41. Molnárfecske – *Delichon urbica*: Pal. C 6 f □
42. Sárgarigó – *Oriolus oriolus*: Óvil. B 5 a □
43. Dolmányos varjú – *Corvus cornix*: Pal. C 5 a x
44. Vetési varjú – *Corvus frugilegus*: Pal. G 5 a D x
45. Csóka – *Coloeus monedula*: Pal. A 5 6 e f x
46. Szarka – *Pica pica*: Pal. C 5 a □
47. Szajkó – *Garrulus glandarius*: Pal. B 5 b c x
48. Széncinege – *Parus maior*: Pal. A 5 e □
49. Kék cinege – *Parus careuleus*: Eu. A 5 e □
50. Őszapó – *Aegithalos caudatus*: Pal. C 5 c □
51. Fügőcinege – *Remiz pendulinus*: G 1 5 a □
52. Rövidkarmú fakusz – *Certhia brachydactyla*: Eu. C 5 b □
53. Ökörszem – *Troglodytes troglodytes*: Hol. C 5 c d e □
54. Léprigó – *Turdus viscivorus*: Eu-turk. D 5 x
55. Fenyőrigó – *Turdus pilaris*: Szib. D 3 5 +
56. Énekes rigó – *Turdus philomelos*: Eu. A 5 c x
57. Szőlőrigó – *Turdus iliacus*: Szib. D 5 +

58. Fekete rigó – *Turdus merula*: Pal. A 5 a c x
 59. Cigány-csaláncsúcs – *Saxicola torquata*: Pal. C 4 d □
 60. Kerti rozsdafarkú – *Phoenicurus phoenicurus*: Eu. G 5 e □
 61. Fülemüle – *Luscinia megarhynchos*: Eu. B 5 d □
 62. Nagy fülemüle – *Luscinia luscinia*: E F 5 □
 63. Vörösbegy – *Erithacus rubecula*: Eu. B 5 d □
 64. Nádirigó – *Acrocephalus arundinaceus*: C 2 c □
 65. Cserregő nádiposzáta – *Acrocephalus scirpaceus*: C 2 c □
 66. Barátkaposzáta – *Sylvia atricapilla*: Eu. A 5 c □
 67. Kerti poszáta – *Sylvia borin*: Eu. E 5 c □
 68. Kis poszáta – *Sylvia curruca*: Eu-turk. C 5 c □
 69. Csilpcsalp-füzike – *Phylloscopus collybita*: Pal. B 5 c □
 70. Sárgafejű királyka – *Regulus regulus*: Pal. D 5 a □
 71. Tüzesfejű királyka – *Regulus ignicapillus*: D 5 a □
 72. Szürke légykapó – *Muscicapa striata*: Eu-turk. B 5 a f □
 73. Barázdabillegető – *Motacilla alba*: Pal. C 4 5 f □
 74. Sárga billegető – *Motacilla flava*: Pal. E 3 d □
 75. Csontottollú – *Bombycilla garrulus*: Szib-kanad. D 5 +
 76. Kis őrgébics – *Lanius minor*: Eu-turk. G 5 a □
 77. Tövisszűrő gébics – *Lanius collurio*: Pal. A 5 c □
 78. Seregély – *Sturnus vulgaris*: Eu-turk. A 5 e f x
 79. Házi veréb – *Passer domesticus*: Pal. A 5 6 a b e f x
 80. Mezei veréb – *Passer montanus*: Pal. A 5 a b e f x
 81. Meggyvágó – *Coccothraustes coccothraustes*: Pal. E 5 a c x
 82. Zöldike – *Carduelis chloris*: Eu-turk. B 5 a +
 83. Tengelic – *Carduelis carduelis*: Eu-turk. A 5 a c +
 84. Zsezse – *Carduelis flammea*: D F +
 85. Csicsörke – *Serinus serinus*: E D 5 +
 86. Süvöltő – *Pyrrhula pyrrhula*: Pal. D 5 +
 87. Erdei pinty *Fringilla coelebs*: Eu. A 5 a b c x
 88. Citromsármány – *Emberiza citrinella*: Pal. B 5 c d D x
 89. Sordély – *Emberiza calandra*: Eu-turk. C 5 d x
 90. Nádi sármány – *Emberiza schoeniclus*: Pal. E F 2 x

Összesítés

A = gyakori, rendszeres fészkelő: 13 faj = vadgerle, csóka, széncinege, kék cinege, énekes rigó, fekete rigó, barátkaposzáta, tövisszűrő gébics, seregély, házi veréb, mezei veréb, tengelic, erdei pinty.

B = közepes számú, rendszeres fészkelő: 15 faj = fácán, örvös galamb, balkáni gerle, kakukk, erdei fülesbagoly, zöld küllő, nagy fakopáncs, sárgarigó, szajkó, fülemüle, vörösbegy, csilpcsalp-füzike, szürke légykapó, zöldike, citromsármány.

C = kis számú, rendszeres fészkelő: 27 faj = pocgém, tőkés réce, karvaly, egerészölyv, vörös vércse, fűrj, vízityúk, kuvik, macskabagoly, lappantyú, búbosbanka, fekete harkály, búbos-

pacsirta, mezei pacsirta, füstifecske, molnárfecske, dolmányos varjú, szarka, őszapó, rövidkarmú fakusz, ökörszem, cigány-csaláncsúcs, nádirígó, cserregő-nádiposzáta, kis poszáta, barázdabillegető, sordély.

G = kis számú, alkalmi fészkelő: 10 faj = üstökösgém, kis kócsag, bakcsó, fehér gólya, jégmadár, szalakóta, vetési varjú, függőcinege, kerti rozsdafarkú, kis őrgébics.

E = fészkelési időben megfigyelt faj, amelynek költése nem bizonyított: 11 faj = héja, kabasólyom, kék vércse, erdei szalonka, balkáni fakopáncs, nagy fülemüle, kerti poszáta, sárga billegető, meggyvágó, csicsörke, nádi sármány.

D = átvonuló, kóborló vagy téli vendég: 12 faj = szürkegém, gatyásölyv, daru, bibic, dankasirály, léprígó, fenyőrigó, szőlőrigó, sárgafejű királyka, tüzesfejű királyka, csonttollú, süvöltő.

F = ritkán megfigyelt: 2 faj = gyurgyalag, zsezse.

! (Az "E" betűvel is jelzettek itt nem találhatóak a statisztikai számítások miatt. Ugyanakkor az átvonulók "D" közül csak itt veszem figyelembe a ritkán megfigyelt fajokat.)

Összesen: 90 faj.

Az előfordult *fajok faunatípusok szerinti megoszlása és az avifaunatípusok %-os gyakorisági sorrendje* a szarvasi Arborétumban (1960–1991) az eddigi vizsgálat alapján az alábbi:

Palearktikus	= 39	faj	43,3%
Euro-turkesztáni	= 13	"	14,5%
Európai	= 10	"	11,1%
Holarktikus	= 8	"	8,9%
Óvilági	= 7	"	7,8%
Kozmopolita	= 3	"	3,4%
Szibériai	= 2	"	2,2%
Turko-mediterrán	= 2	"	2,2%
Mediterrán	= 2	"	2,2%
Indo-afrikai	= 1	"	1,1%
Aethiophiai	= 1	"	1,1%
Sziberio-kanadai	= 1	"	1,1%
Arktikus	= 1	"	1,1%
Összesen	90	"	100%

Felhasznált irodalom:

- BAUECKER, A. (1982): A Szarvasi Arborétum. Bp. Mg. Kiad.
- JUHÁSZ, L. – TÓTH, L. (1990): A maradvány tölgy-kóris legeterdő szerepe a madártársulások fenntartásában a debreceni Erdőpusztákon. (...Kőrises Arborétum.) In.: A Debreceni Múzeum Évkönyve – 1988. Szerk.: Gazda L.; Debr., 1990. pp. 57-79.
- KEVE, A. (1960): Nomenclator Avium Hungariae. Bp., Mad. Int. kiad., pp. 89.

- MME. 2. sz. H. Cs. (Békés megye) – Békéscsaba, Gyula avifaunisztikai adattára. (Boldog G. összeállításából.)
- RÉTHY, ZS. (1960-1991): Jegyzetek a szarvasi Arborétum madárilágáról. Bcs. (Kézirat, naplójegyzetek).
- RÉTHY, ZS. (1974): Bemutatjuk Békés megye ornitológusait. Molnár Béla (1888-1944). In.: Múzeumi Híradó, Békéscsaba, 1974/3., pp. 9-11.
- RÉTHY, ZS. (1977): A szabadkígyósi természetvédelmi park madárvilágáról. Bp. Aquila, Tom.: 83. pp. 233-242.
- RÉTHY, ZS. (1982): Faunisztikai ponttérképezés jegyzetei. Bcs. (Kézirat).
- SIPOS, A.: (1980): Ökológiai és faunisztikai összefoglaló a szarvasi arborétum madárvilágáról 1956–1965-ig. In.: A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 6. kötet., p. 145-153.
- VOOUS, K. H. (1960): Atlas of European birds. Nelson, London. pp. 284.

RÉTHY Zsigmond
Munkácsy Mihály Múzeum
H-5600 BÉKÉSCSABA
Széchenyi út 9. sz.